

Évközi 20. vasárnap

Péld 9,1-6

Lakoma a bölcsességgel

Megépítette a házát a bölcsesség, s hét oszlopát is felállította. Barmait levágta, borát megkeverte, és az asztalát is megterítette. Kiküldte szolgálóit és kihirdette a város magasabb pontjain: „Tapasztalatlanok, kerüljetek beljebb!” Az értetleneknek meg ezt mondja: „Gyertek, egyetek a kenyeremből, igyatok a borból, amelyet kevertem! Éltek, csak hagyjatok fel a dőreséggel és járjatok az értelem útjain!”

A Példabeszédek könyve több közel-keleti bölcsességi gyűjtemény egyesítéséből állt össze, és tartalmazza azokat a bölcs mondásokat is, amelyet Salomonnak tulajdonítanak. A jelen szakasz a könyv bevezetőjének vége felé található, és mindenképpen szimbolikus történet. Lényege, hogy a bölcsesség befogadása önkéntes alapon történik, Isten bölcsességének elfogadására meg kell érnie az embernek. A szentíró feltételezi, hogy Isten bölcsessége képes egy világot felépíteni, amelynek a történetben a szimbóluma a ház. Ebbe a világba azonban csak a meghívott vendégek jöhetnek, akik képesek a vendéglátó ételeit, vagyis az isteni bölcsességet élvezni. Úgy tűnik, hogy az allegorikus történetben a bölcsesség maga is egy személy vagy egy megszemélyesített tulajdonság.

A héber bölcsességi irodalom egyrészt hasonlóságot mutat Közel-Kelet más bölcsességi gyűjteményeivel, amelynek célja, hogy a harmonikus és boldog élet eléréséhez adjon tanácsokat. A zsidó bölcsességi irodalom első fázisában igen hasonlít ezekre a gyűjteményekre. A héber „hokma” Istennek azt a tudását jelenti, amely segítségével alkotta a világot. Vagyis a zsidó vallásbölcselek úgy vélik, ez a tudás hamarabb létezett, mint a világ, segítségével történt a teremtés is. Amennyiben az ember ezzel a bölcsességgel teremtett világgal harmóniában akar élni, neki is be kell fogadnia a bölcsességet, sőt együtt kell vele élnie. A világban lehet élni balgán vagy ostobán, akkor nem vesszük figyelembe Isten bölcsességét, amely a világot és az embert irányító törvényekben megtestesült és a Tórában le is írták. Ez a tanítás különösen akkor válik fontossá, amikor már nincs a Jeruzsálemi Templom, Izraelnek tehát szüksége van valamilyen vallási támpontra identitása megőrzésében. A bölcsességi irodalom ekkor a prófétai irodalom helyére lép, és a val-

lástanítás célja már nem csupán a Tóra szövegének és parancsainak a memorizálása lesz, hanem a bölcsesség elsajátítása, hogy az ember a saját életét az isteni tudás birtokában építse fel.

A bölcsesség tehát egyrészt életművészetre tanít, mankó az igazi boldogság elérésére. Másrészt a bölcsesség egyben elmélkedés az életről és a létezésről, igazi vallásos filozófia is. Lényeges különbség, hogy míg a prófétai irodalomban és a korábbi írásokban a kollektív boldogsággal foglalkoztak, vagyis az egész nép üdvösségével, törvényhez való hűségével, addig a bölcsességi irodalomban az egyén kerül a figyelem középpontjába és az egyén boldogságával, üdvösségével és harmóniájával foglalkoznak egyre többet. Ebből a szempontból foglalkozik a bölcsességi irodalom az emberi nyomorúságával (Sir 40,1-11), a halállal (Péld 3), az élethez hozzá tartozó fontos és kevésbé fontos szorongásokkal (Jób 14,1-12), sőt az isteni jutalmazás és igazságosság kérdéseivel is (Jób 9,22-24).

A babiloni fogság után találkozunk a bölcsesség megszemélyesítésével (Péld 14,1), de hasonlítják a bölcsességet a szerelmeshez is, akit heves vágygal keres az ember (Sir 14,22), oltalmat nyújtó anyának (14,26) vagy olyan háziasszonynak, aki lakomára hív, mint a mostani allegorikus történet. A bölcsesség a Magasságbeli szájából származik, mint annak lélegzete (Sir 14,3).

A lázas tevékenységgel elfoglalt embernek kevés ideje van mentálhigiénés tréningre, elmélkedésre életéről tevékenységének céljáról és értelméről. Az aktív élet és a passzív szemlélődés összhangjára törekedtek életmódszerűen az ókori bölcsek és Izrael bölcsei is. A kultúra ápolásának nem azt tartották, hogy eladható piacosítható kulturtermékeket termeljenek, hanem hogy az emberi kultúra legértékesebb alapjaival megismerkedjenek, az élet értelmét megértsék, és az életet adó Istennel kapcsolatba maradjanak. Balgaság tehát pusztán a tevékenységbe menekülni, és pusztán saját magunk által kitervelt célokat kergetni. Az élet több az ételnél és a ruhánál, aki megfelel az élet lelki szellemi dimenzióiról és azok élvezetéről, az megfosztja magát az emberhez méltó élettől. A bölcsesség tehát abban áll, hogy megtaláljuk azt az egyensúlyt, amelyet az isteni bölcsesség megsejtett a világba és a lelkünkbe.